

FRANTIŠEK TRSTENSKÝ

ROZUMIEŤ MATÚŠOVEMU EVANJELIU

František Trstenský

ROZUMIEŤ MATÚŠOVEMU EVANJELIU

Teofania
Tajov 2010

František Trstenský
Rozumieť Matúšovmu evanjeliu

Recenzia:

Prof. ThDr. Vojtech Boháč, PhD.
Doc. ThDr. Štefan Mordel, PhD.
Doc. ThDr. Jozef Leščinský, PhD.

Nihil obstat:

ThDr. Alojz Frankovský, PhD.

Imprimatur:

Mons. ThDr. František Tondra, spišský diecézny biskup
13.05.2008, č. 10/2008

Jazyková spolupráca:

Mgr. Lenka Horáková

Obálka a zalomenie:

Mgr. Tomáš Pavlikovský

© **František Trstenský**

Vydáva:

Teofania, e-shop a vydavateľstvo teologickej literatúry
Tajov, 2010
ISBN 978-80-89492-04-6
EAN 9788089492046

Obraz na obálke: *Evanjelista Matúš*. Codex Aureus z Canterbury, 8. stor. Švédska kráľovská knižnica v Štokholme.

PREDHOVOR

Matúšovo evanjelium bolo obľúbeným evanjeliom prvotnej Cirkvi. V najstarších rukopisoch Nového zákona je poradie kníh rôznorodé, ale Matúšovo evanjelium je vždy prvé. Mojim cieľom nebolo urobiť úplný komentár tohto evanjelia, ale predstaviť problematiku autorstva, adresátov a jeho hlavných teologických tém, keďže v mnohých komentároch je týmto otázkam venovaný veľmi obmedzený priestor. Ďalej ponúka vysvetlenie literárnych prvkov, Ježišových zázrakov a podobenstiev, ktoré je platné aj pre zvyšné tri kánonické evanjeliá, čím práca nadobúda oveľa širší rozmer a využitie. Podobne to platí aj pre exegézu vybraných textov.

Publikácia vychádza z niekoľkých etáp môjho života. Opiera sa o moje pastoračné skúsenosti, keď som pociťoval nedostatok exegetických pomôcok, ktoré by priblížili evanjeliové texty pri príprave homílií a pri práci v biblických krúžkoch; a takisto o štvorročné štúdium na Fakulte biblických vied a archeológie v Jeruzaleme, kde som dostal základy exegetickej práce, získal som znalosť biblických jazykov a stretol kvalitných profesorov, ktorí boli zároveň aj po ľudskej stránke osobnosťami. Napokon je výsledkom prednášok, kontaktu so študentmi a akademickým prostredím.

Všetko úsilie spojené so zostavením tejto publikácie venujem ako poďakovanie mojim zomrelým rodičom. V každej etape som stretol vzácných ľudí, ktorí ovplyvnili moju ľudskú, duchovnú a intelektuálnu formáciu. Prostredníctvom tejto práce im ďakujem za povzbudenia, usmernenia, duchovnú a materiálnu pomoc. Nech im všetkým bude Boh najvyššou odmenou.

Spišské Podhradie 28. apríla 2008

„Preto sa každý zákonník, ktorý sa stal učeníkom nebeského kráľovstva, podobá hospodárovi, ktorý vynáša zo svojej pokladnice veci nové i staré.

(Mt 13,52)

OBSAH

<u>PREDHOVOR.....</u>	<u>4</u>
<u>OBSAH.....</u>	<u>6</u>
<u>ÚVOD DO MATÚŠOVHO EVANJELIA.....</u>	<u>11</u>
1.1 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE.....	11
1.1.1 Svedectvo starokresťanskej cirkvi.....	11
1.1.2 Autor evanjelia.....	13
1.1.3 Obdobie vzniku.....	17
1.1.4 Prostredie a adresáti.....	20
1.1.5 Dôvody napísania evanjelia.....	22
1.1.6 Matúšovo evanjelium a synoptická otázka.....	24
1.2 PRAMENE MATÚŠOVHO EVANJELIA.....	26
1.2.1 Markovo evanjelium.....	26
1.2.2 Prameň Q.....	29
1.2.3 Vlastný materiál.....	31
1.2.4 Štruktúra evanjelia.....	34
1.3 TEOLOGICKÉ POSOLSTVO	38
1.3.1 Nebeské kráľovstvo.....	38
1.3.2 Kristológia.....	41
1.3.2.1 <i>Syn Abraháma a Dávida</i>	42
1.3.2.2 <i>Boží Syn</i> 43	
1.3.2.3 <i>Syn človeka</i>	45
1.3.2.4 <i>Pán</i> 47	
1.3.3 Ekleziológia.....	48
1.3.4 Židovské a protizidovské postoje.....	50

1 LITERÁRNA KOMPOZÍCIA MATÚŠOVHO EVANJELIA.....54

2.1	LITERÁRNY ŽÁNER A ŠTÝL	54
2.1.1	Literárny žáner	54
2.1.2	Zdvojenia a opakovania.....	56
2.1.3	Slovník.....	59
2.1.4	Paralelizmus.....	60
2.1.5	Antitézy	61
2.1.6	Chiazmus.....	61
2.1.7	Koncentrická štruktúra.....	62
2.1.8	Inklúzia.....	63
2.1.9	Použitie čísloviek.....	64
2.1.10	Skracovanie a úpravy.....	65
2.1.10.1	<i>Uzdravenie ženy a vzkriesenie dcéry</i>	66
2.1.10.2	<i>Ježiš a Barabáš</i>	69
2.2	PRÁCA SO STAROZÁKONNÝMI TEXTAMI.....	72
2.2.1	Použitie gréckej Septuaginty.....	73
2.2.2	Použitie hebrejského textu.....	73
2.2.3	Sväté písmo v príbehu narodenia Ježiša Krista.....	75
2.2.4	Sväté písmo v reči na vrchu.....	79
2.3	ZVLÁŠTNOSTI MATÚŠOVHO EVANJELIA.....	82
2.3.1	Chronologické údaje.....	83
2.3.2	Geografické miesta	86
2.3.2.1	<i>More</i> 89	
2.3.2.2	<i>Vrch</i> 90	
2.3.2.3	<i>Púšť a pusté miesto</i>	91
2.3.2.4	<i>Dom</i> 91	
2.3.2.5	<i>Synagóga</i> 93	
2.3.2.6	<i>Chrám</i> 93	
2.3.3	Osoby v Matúšovom evanjeliu.....	94
2.3.3.1	<i>Ježiš</i> 96	

2.3.3.2	Učenci	96
2.3.3.3	Ján Krstiteľ	98
2.3.3.4	Ježišovi odporcovia	100
2.3.3.5	Zástupy	102
2.3.3.6	Menšie postavy	103

2 JEŽIŠOVE ZÁZRAKY.....105

3.1	CHÁPANIE ZÁZRAKU.....	105
3.1.1	Terminológia	106
3.1.2	Zázraky v Starom zákone	108
3.1.3	Klasifikácia opisov zázrakov	111
3.1.3.1	Exorcizmy	111
3.1.3.2	Uzdravenia	111
3.1.3.3	Uzákoňujúce zázraky	112
3.1.3.4	Zázraky - dary	112
3.1.3.5	Zachraňujúce zázraky	113
3.1.4	Schéma zázrakov	113
3.1.5	Teológia zázrakov	114
3.1.5.1	Sumáre	116
3.1.5.2	Apoftegmy	117
3.1.5.3	Výroky	117
3.1.6	Charakteristiky jednotlivých evanjelistov	118
3.2	ZÁZRAKY V MATÚŠOVOM EVANJELIU.....	122
3.2.1	Umiestnenie zázrakov	122
3.2.2	Pokúšanie diabla, aby Ježiš konal zázraky (Mt 4,1-11)	126
3.2.3	Sumár o uzdraveniach (Mt 4,23-25)	129
3.3	CENTRÁLNA ČASŤ O JEŽIŠOVÝCH ZÁZRAKOCH (MT 8-9).....	129
3.3.1	Uzdravenie malomocného (Mt 8,1-4)	131
3.3.2	Uzdravenie stotníkovho sluhu (Mt 8,5-13)	133
3.3.3	Uzdravenie Petrovej svokry (Mt 8,14-15)	134

3.3.4	O nasledovaní Ježiša (Mt 8,18-22).....	136
3.3.5	Utíšenie búrky na mori (Mt 8,23-27).....	138
3.3.6	Uzdravenie posadnutých v gadarskom kraji (Mt 8,28-34).....	140
3.3.7	Uzdravenie ochrnutého (Mt 9,1-8).....	143
3.3.8	Povolanie Matúša (Mt 9,9-13).....	145
3.3.9	Diskusia ohľadom pôstu (Mt 9,14-17).....	147
3.3.10	Uzdravenie dvoch slepcov (9,27-31).....	148
3.3.11	Uzdravenie nemého (9,32-34).....	149
3.3.12	Záverečný sumár o uzdraveniach (Mt 9,35).....	150
3	<u>JEŽIŠOVE PODOBENSTVÁ.....</u>	<u>152</u>
3.4	CHÁPANIE PODOBENSTVA.....	152
4.1.1	Podobenstvo v Starom zákone.....	153
4.1.2	Podobenstvá v Novom zákone.....	157
4.1.3	Rabínska interpretácia podobenstiev.....	161
4.1.4	Pravidlá výkladu.....	164
4.1.5	Ranokresťanská a súčasná interpretácia.....	166
4.1.6	Exegéza podobenstva o zlých vinohradníkoch.....	169
3.5	SEDEM JEŽIŠOVÝCH PODOBENSTIEV.....	173
4.2.1	Podobenstvo o rozsievачovi (Mt 13,3-9).....	176
4.2.2	Podobenstvo o kúkoli medzi pšenickou (Mt 13,24-30).....	177
4.2.3	Podobenstvo o horčičnom zrnku a o kvase (Mt 13,31-33).....	178
4.2.4	Podobenstvo o poklade v poli a o perle (Mt 13,44-46).....	179
4.2.5	Podobenstvo o rybárskej sieti (Mt 13,47-50).....	180
4.2.6	Zakončenie (Mt 13,51-53).....	181
4	<u>EXEGÉZA VYBRANÝCH TEXTOV.....</u>	<u>183</u>
4.1	RODOKMEŇ JEŽIŠA KRISTA.....	183
5.1.1	Dôležitosť prvých veršov.....	183
5.1.2	Ježiš z Nazareta – Abrahámov a Dávidov syn.....	185
5.1.3	Význam genealógie.....	187

5.1.4Patriarchálny model.....	188
5.1.5Úloha žien.....	190
5.1.6Teológia dejín.....	192
5.1.7Rodokmeň Ježiša Krista v Lukášovom evanjeliu.....	194
4.2NARODENIE JEŽIŠA KRISTA	196
5.2.1Význam biblických citácií.....	198
5.2.2Postava Jozefa.....	198
5.2.3Mudrci od východu.....	199
5.2.4Niektoré ďalšie zvláštnosti.....	203
5.2.5Narodenie Ježiša Krista v Lukášovom evanjeliu.....	206
5.2.6Rozdielnosti.....	207
5.2.7Narodenie Ježiša ako radosť.....	208
4.3PREMENENIE PÁNA VRCHU.....	209
5.3.1Premenenie v Matúšovom evanjeliu.....	210
5.3.2Premenenie v Markovom evanjeliu.....	218
5.3.3Premenenie v Lukášovom evanjeliu.....	219
5.3.4Význam udalosti.....	221
<u>POUŽITÁ LITERATÚRA.....</u>	<u>222</u>
PRAMENE.....	222
NÁSTROJE PRÁCE	222
ODBORNÉ DIELA.....	223
ČLÁNKY	227
WEBOVSKÉ STRÁNKY.....	228

ÚVOD DO MATÚŠOVHO EVANJELIA

1.1 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

Toto evanjelium sa bez pochyb v prvotnej cirkvi tešilo veľkej obľube a úcte. Cirkevní otcovia ho často citovali a až do liturgickej reformy v roku 1969 bolo najčítanejším evanjeliom v liturgickom kalendári. Len niektoré sektárske kruhy ho odmietali kvôli blízkosti so židovským poriadkom. Napríklad Marcián žijúci v 2. stor. po Kr. odmietal všetky evanjeliá okrem Lukášovho.

1.1.1 Svedectvo starokresťanskej cirkvi

Mučeník Justín (100-165) v diele *Dialóg so Židom Tryfonom* cituje texty o narodení Ježiša Krista z Matúšovho a Lukášovho evanjelia, ale nespomína ich mená. Klement Alexandrijský (150-215) vo svojom diele *Hypotyposeis* uvádza, že ako prvé boli napísané tie evanjeliá, ktoré majú rodokmene.¹

Pantenus, ktorý založil v roku 190 po Kr. Alexandrijskú katechetickú školu a neskôr sa stal misionárom a hlásal vieru v Indii (zomrel okolo roku 216), vo svojom svedectve tvrdí, že práve v Indii našiel kresťanov, ktorí používali Matúšovo evanjelium.²

Tertulián (160-230) označuje Matúša za verného zapisovateľa evanjelia, pretože bol Pánovým spoločníkom a predstavil nám Krista v jeho ľudskom tele.³

---

¹ Porov. BARTNICKI, R.: *Ewangelie synoptyczne*. Warszawa : Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej 1996, s. 22-33.

² Porov. EUZÉBIUS Z CÉZAREY: *Historia ecclesiastica* V, 10, 8. Dostupné na <http://www.newadvent.org/fathers/250105.htm> zo dňa 10. 11. 2007.

³ Porov. TERTULIÁN: *De carne Christi* XXII. Dostupné na <http://www.newadvent.org/fathers/0315.htm> zo dňa 10.11. 2007.

Origenes (185-254) učil, že medzi štyrmi evanjeliami, ktoré sú jediné nediskutované v Božej Cirkvi pod nebom, prvé evanjelium napísal Matúš, ktorý bol kedysi mýtnikom, ale potom sa stal apoštolom Ježiša Krista.⁴

Efrém Sýrsky (306-373) vo svojom diele *Evangelii concordantis expositio* dosvedčuje, že Matúš napísal svoje evanjelium po hebrejsky a neskôr bolo preložené do gréčtiny.⁵

Gregor Naziánsky (329-389) uvádza, že Matúš napísal Židom zázračné skutky Krista.⁶

Augustín (354-430) vo svojom diele *De consensu evangelistarum* okolo roku 400 píše: „*Isti igitur quattuor evangelistae universo terrarum orbe notissimi, et ob hoc fortasse quattuor, quoniam quattuor sunt partes orbis terrae, per cujus universitatem Christi ecclesiam dilatari ipso sui numeri sacramento quodammodo declararunt, hoc ordine scripsisse perhibentur: primus Mattheus, deinde Marcus, tertio Lucas, ultimo Johannes, unde alius eis fuit ordo cognoscendi atque praedicandi, alius scribendi.*“ – „*Hľa, títo štyria evanjelisti, veľmi dobre známi po celom svete, a preto (sú) možno štyria, lebo sú štyri strany sveta, pre veľkosť ktorého jasne dosvedčovali rozširovanie sa Kristovej cirkvi (akoby) sviatosťou, týkajúcou sa ich počtu, čo sa uvádza, ako to bolo spísané v tomto poradí: prvý Matúš, potom Marek, (v poradí) tretí Lukáš (a ako) posledný Ján, a z tejto príčiny iné (poradie) bolo pri ich poznávaní a ohlasovaní a iné pri písaní.*“⁷ Augustín ďalej uvádza, že Matúš rozpovedal to, ako sa Pán stal človekom, keď sa narodil z kráľovského rodu a zachytil najviac z Ježišových skutkov a slov počas jeho pozemského života.⁸

Matúšovo evanjelium je známe medzi kresťanmi aj kvôli Ježišovej reči na hore, ktorá sa stala základom pri katechéze. V porovnaní s Markovým

⁴ Porov. METZGER, B. M.: *Il canone del Nuovo Testamento. Origine, sviluppo e significato*. Brescia : Paideia 1997, s. 268.

⁵ Porov. KUDASIEWICZ, J.: *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*. Ząbki : Apostolicum 1999, s. 194.

⁶ Porov. METZGER, B. M.: *Il canone del Nuovo Testamento. Origine, sviluppo e significato*. Brescia : Paideia 1997, s. 272.

⁷ Porov. TRSTENSKÝ, F.: *Aby si poznal spoľahlivosť učenia. Úvod do Nového zákona*. Svit : KBD 2006, s. 24.

⁸ Porov. BARTNICKI, R.: *Ewangelie synoptyczne*. Warszawa : Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej 1996, s. 38.

evanjeliom, ktoré je historicky staršie, materiál v Matúšovi je usporiadaný systematickejšie a obsažnejšie. Zahŕňa rozprávanie o Ježišom detstve a mnohé Ježišove reči, ktoré Markovi chýbajú.

1.1.2 Autor evanjelia

V prvotnej Cirkvi vládlo presvedčenie, podľa ktorého:

- ◆ Matúšovo evanjelium bolo napísané ako prvé;
- ◆ autorom je apoštol Matúš;
- ◆ vzniklo v semitskom prostredí;
- ◆ bolo napísané v hebrejčine;
- ◆ bolo napísané v čase, keď apoštoli Peter a Pavol hlásali Evanjelium v Ríme.

Toto presvedčenie sa opiera o svedectvo Papiáša (60-135) a na ňom sú závislé svedectvá ďalších starovekých autorov, ktorých sme uviedli vyššie.

Euzébius z Cézarey (265-340) vo svojom diele *Historia ecclesiastica* prináša túto informáciu Papiáša, biskupa v Hierapolise na začiatku 2. stor. po Kr., keď uvádza: „Μαθθαῖος μὲν οὖν ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνετάξατο, ἐρμήνευσε δ' αὐτὰ ὡς ἦν δύνατος ἕκαστος.“ - „*Matúš, ktorý teda v hebrejskom dialekte zozbieral výroky, vysvetlil ich, ako bol schopný.*“ Všetky ďalšie generácie budú opakovať toto svedectvo. Predovšetkým sa prízvukovalo, že Matúš bol apoštolom, a teda jedným z Dvanástich, o ktorých hovoria biblické texty: „*Vtedy ustanovil Dvanástich, aby boli s ním a aby ich posielal kázať a s mocou vyháňať zlých duchov: Šimona, ktorému dal meno Peter, Jakuba Zebedejovho a Jakubovho brata Jána, im dal meno Boanerges, čo značí Synovia hromu, ďalej Ondreja, Filipa, Bartolomeja, **Matúša**, Tomáša, Jakuba Alfejovho, Tadeáša, Šimona Kananejského a Judáša Iškariotského, ktorý ho potom zradil.*“ (Mk 3,14-19, porov. aj Lk 6,15).

V Evanjeliu podľa Matúša je v zozname apoštolov v Mt 10,3 Matúš označený ako τελώνης - *mýtnik* a je potrebné ho stotožniť s mýtnikom Matúšom, ktorého Ježiš povoláva v predchádzajúcich veršoch v Mt 9,9:

„Ked' odtiaľ Ježiš odišiel, videl na mýtnici sedieť človeka menom Matúša a povedal mu: »Pod' za mnou!« On vstal a išiel za ním.“ Hieronym (347-420) k textu poznamenáva, že tento mýtnik sa v paralelných textoch – Mk 2,14 a Lk 5,27-28 - volá Lévi, čo je iné meno Matúša. Pochádzal z Judska a písal pre veriach pochádzajúcich zo židovstva.⁹

Mt 9,9: „Ked' odtiaľ Ježiš odišiel, videl na mýtnici sedieť človeka menom Matúša a povedal mu: »Pod' za mnou!« On vstal a išiel za ním.“

Mk 2,14: „Ako šiel okolo, videl na mýtnici sedieť Alfejovho syna **Léviho** a povedal mu: »Pod' za mnou!« On vstal a išiel za ním.“

Lk 5,27-28: „Ked' potom vyšiel von a videl na mýtnici sedieť mýtnika menom **Léviho**, povedal mu: »Pod' za mnou!« On vstal, opustil všetko a išiel za ním.“

Druhý dôležitý údaj, ktorý priniesol Papiáš, je skutočnosť, že Matúš zostavil pôvodne evanjelium v hebrejčine. Hieronym túto informáciu dopĺňa o skutočnosť, že sa nevie, kto potom preložil evanjelium do gréčtiny a tvrdí, že hebrejský text evanjelia sa zachoval v knižnici v Cézarey. On ho osobne videl u Nazarejcov z Beroy v Sýrii.¹⁰

V modernom období sa svedectvo Papiáša a jeho starobylé interpretácie stali predmetom starostlivého výskumu.

Ani dnes nechýbajú hlasy, ktoré identifikujú autora Matúšovho evanjelia s apoštolom a teda mýtnikom, ktorý sa stal učeníkom Ježiša Krista. Pôvodne mohol mať meno Lévi a pri povolání za apoštola prijal meno Matúš, ako sa stalo v prípade apoštola Petra, ktorý sa predtým volal Šimon; alebo Pavol, ktorý sa volal Šavol.¹¹

Nebiblické správy a starokresťanská tradícia z 2. až 4. stor. hovoria, že Matúš sa po nanebovstúpení Pána venoval apoštolskej práci medzi kresťanmi pochádzajúcimi zo židovstva. Potom sa rozhodol hlásať evanjelium medzi pohanmi, ale jeho miesto pôsobenia zostáva neznáme.

⁹ Porov. HIERONYM: *De viris illustribus* 3. Dostupné na <http://www.newadvent.org/fathers/2708.htm> zo dňa 10.11.2007.

¹⁰ Porov. HIERONYM: *De viris illustribus* 3. Dostupné na <http://www.newadvent.org/fathers/2708.htm> zo dňa 10.11.2007.

¹¹ Porov. RIENECKER, F.: *Das Evangelium des Matthäus*. Wuppertal : Brockhaus Verlag 1979, s. 7.

Údajne zomrel mučeníckou smrťou v Etiópii.¹²

Predsa však jestvujú pochybnosti ohľadom autorstva, lebo starobylá tradícia sa snažila spojiť, či už priamo alebo nepriamo, kánonické spisy s postavami apoštolov, aby sa zdôraznilo ich úzke prepojenie s Ježišovým učením. Markovo a Lukášovo evanjelium označujú mýtnika, ktorého Ježiš povolal, menom Lévi. Nikde sa nevyskytuje dvojité meno Lévi – Matúš. Niektorí sa domnievajú, že pôvodne v Mt 9,9 bolo uvedené meno Lévi a neskoršia redakcia ho nahradila menom Matúš, keď sa rozšírilo presvedčenie o jeho autorstve evanjelia. Ide však o nepodložené tvrdenie, keďže v žiadnom starobylom rukopise sa tento variant s Matúšovým menom nenachádza.¹³

Ďalší vážny argument proti Matúšovmu autorstvu je skutočnosť, že toto evanjelium jasne ukazuje závislosť od Markovho evanjelia, ktorý nebol apoštolom. Prečo by sa apoštol a očitý svedok udalostí, utiekal k svedectvu niekoho, kto nebol bezprostredným svedkom?

Grécke označenie εὐαγγέλιον κατὰ Μαθθαῖον – *Evanjeliium podľa Matúša* nachádzame prvýkrát na Bodmerovom papyruse až v 2. stor. po Kr.¹⁴ Dôvodom je odlišné chápanie dôležitosti autora, než s akým sa stretávame dnes. V staroveku sa kládol dôraz predovšetkým na napísaný text a jeho poslanstvo, kým autor stál až na druhom mieste.¹⁵ Grécka predložka κατὰ - *podľa, prostredníctvom* (vo väzbe so 4. pádom) naznačuje, že evanjelisti boli nástrojmi Božieho Ducha a do popredia vystupuje slovo εὐαγγέλιον – *evanjeliium*, s ktorým sa spája, autor nie je dôležitý.¹⁶

Musí sa však akceptovať, že autor Matúšovho evanjelia bol Židom svojim myslením a kultúrou. Pozná hebrejčinu a používa často Starý

¹² Porov. ONDRUŠ, R.: *Dosiahli cieľ*. Rím : SÚSCM 1984, s. 794-796.

¹³ Porov. ZIMMERMANN, H.: *Metodologia del Nuovo Testamento. Esposizione del metodo storico-critico*. Torino : Marietti 1971, s. 79-80.

¹⁴ Porov. KUDASIEWICZ, J.: *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Ząbki : Apostolicum 1999, s. 60.

¹⁵ Aj z toho dôvodu je častým znakom starovekých spisov pseudoepigrafia. Ide o literárny postup, keď anonymný autor pripísal svoje dielo významným historickým alebo náboženským osobnostiam. Porov. HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*. Rím : SÚSCM 1992, s. 864.

¹⁶ Porov. DUS, J., POKORNÝ, P. (ed.): *Neznáma evangelia. Novozákonní apokryfy I*. Praha : Vyšehrad 2001, s. 24.

zákon. Do gréčtiny preberá mnohé semitizmy a dôverne pozná židovské náboženské spôsoby, zvyky a myslenie. Niektorí exegéti sa domnievajú, že v citáte v Mt 13,52 - „Preto sa každý zákonník, ktorý sa stal učeníkom nebeského kráľovstva, podobá hospodárovi, ktorý vynáša zo svojej pokladnice veci nové i staré...“ evanjelista hovorí o sebe samom, že ide skutočne o židovského zákonníka, ktorý sa stal učeníkom Ježiša Krista.¹⁷

Pokiaľ ide o svedectvo Papiáša, že evanjelium bolo napísané v hebrejčine alebo v aramejčine, čo by ho presnejšie vystihovalo, pretože hovorí, že to bolo ἑβραϊδι διαλέκτω – *v hebrejskom dialekte*. Dnes je ťažké potvrdiť túto informáciu. Myšlienka, že pred kánonickým gréckym textom existovala podoba „Protoevanjelia podľa Matúša“ v hebrejčine, sa nedá dokázať. Textová kritika do týchto dní jasne potvrdzuje, že sa nezachoval ani len fragment textu, na ktorom by bolo toto evanjelium v hebrejčine alebo aramejčine. Text, ktorý dnes máme, bol priamo napísaný v gréčtine. Ide o dobrú gréčtinu. Pri informácii Hieronyma, že videl Matúšovo evanjelium napísané v hebrejčine, sa exegéti domnievajú, že videl pravdepodobne apokryfný spis Nazarénov alebo Hebrejov, ktorý bol však z chronologickej postupnosti napísaný po gréckom texte Matúšovho evanjelia.¹⁸

Iní exegéti sa domnievajú, že slová o hebrejskom dialekte je potrebné chápať v širšom kontexte. Neoznačuje jazyk, ale semitsko-židovský spôsob myslenia. Grécke slovo dialektos skutočne neoznačuje iba jazyk alebo dialekt, ale aj formu, štýl a spôsob hovorenia. Ak sa hovorí o hebrejskom dialekte, má sa na mysli semitsko-židovský charakter, ktorý je očividný v štýle písania.¹⁹

Pochybnosti vyvoláva aj výraz τὰ λόγια – *výroky* v svedectve Papiáša z Hierapolisu. Je potrebné sa pýtať, či je potrebné pod týmto gréckym slovom mať na mysli iba Ježišovu náuku alebo aj jeho skutky, a teda celé

---

¹⁷ Porov. TICHÝ, L.: *Úvod do Nového zákona*. Svitavy : Trinitas 2003, s. 90.

¹⁸ Porov. SAND, A.: *Das Evangelium nach Matthäus*. Regensburg : Verlag Friedrich Pustet 1986, s. 28.

¹⁹ Porov. BARTNICKI, R.: *Ewangelie synoptyczne*. Warszawa : Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej 1996, s. 29.

evanjelium. Na jednej strane sa môžeme odvolať na samotný text Matúšovho evanjelia, kde výraz označuje iba Ježišove slová (porov. Mt 7,24.26.28; 19,1; 26,1). Niektorí exegéti sa domnievajú, že ide výslovne o päť veľkých Ježišových rečí²⁰ alebo o zbierku Ježišových výrokov (prameň Q), ktoré sa stali prameňom pre Matúšovo a Lukášovo evanjelium.²¹ Ak však čítame Papiášov výrok v celom kontexte, je potrebné sa prikloniť k názoru, že ide o celé evanjelium a nielen o akýsi materiál obsahujúci iba Ježišove výroky.

Papiáš používa grécke sloveso ἐρμηνεύω, ktoré môže mať viacero významov. Môže znamenať *preložiť* (z iného jazyka). V takom prípade by slovo vystihovalo autora evanjelia, ktorý preložil hebrejský (aramejský) text evanjelia do gréčtiny. Sloveso ἐρμηνεύω má však aj význam *vysvetliť, objasniť*.²² V takom prípade sloveso vystihuje celkový charakter napísania evanjelia, ktorým chcel autor objasniť, vysvetliť Ježišove slová a skutky. Preto sme aj my pri preklade Papiášovho výroku dali prednosť tejto druhej možnosti.

---

²⁰ Porov. RIENECKER, F.: *Das Evangelium des Matthäus*. Wuppertal : Brockhaus Verlag 1979, s. 8.

²¹ Nájdený papyrus Oxyrhynchus 840 a 1224 a papyrus Egerton dosvedčujú, že jestvovali menšie zbierky ústnej tradície. Tieto texty boli pri vytváraní kánona Nového zákona vyradené pravdepodobne kvôli svojmu fragmentárnemu alebo iba lokálnemu charakteru. Porov. DÚS, J., POKORNÝ, P. (ed): *Neznáma evanjelia. Novozákonní apokryfy I*. Praha : Vyšehrad 2001, s. 31.

²² Porov. THAYER, J. H.: *Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament*. Peabody : Hendrickson Publishers 2002, s. 250.